

УДК 342.5

ЯРЕМЕНКО О.І., кандидат наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри правознавства
Вінницького державного педагогічного університету

ПРАВОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

***Анотація.** Проаналізовано поняття “суб'єкти владних повноважень” в розумінні інформаційного законодавства України, здійснено порівняння нормативного закріплення його складових в інформаційному, конституційному, адміністративному та адміністративному процесуальному праві, а також досліджено проблемні питання віднесення окремих юридичних осіб до суб'єктів владних повноважень*

***Ключові слова:** суб'єкти владних повноважень, органи державної влади, владні управлінські функції, делеговані повноваження.*

***Аннотация.** Проанализировано понятие “субъекты властных полномочий” в понимании информационного законодательства Украины, осуществлено сравнение нормативного закрепления его составляющих в информационном, конституционном, административном и административном процессуальном праве, а также исследованы проблемные вопросы отнесения отдельных юридических лиц к субъектам властных полномочий.*

***Ключевые слова:** субъекты властных полномочий, органы государственной власти, властные управленческие функции, делегированные полномочия.*

***Summary.** The article analyses the notion of “subjects of regulatory powers” from the viewpoint of information legislation in Ukraine. The author compares normative embodiment of its components in information, constitutional, administrative and administrative procedural law and additionally investigates the issues of numbering specific legal entities among the subjects of regulatory powers.*

***Keywords:** subjects of regulatory powers, government bodies, state authorities, managerial power functions, delegated powers.*

Постановка проблеми. Механізм держави є динамічною системою, яка має властивість трансформуватися у відповідності до суспільних процесів, завдань і функцій, що виникають перед державою на тому чи іншому етапі її розвитку. Взаємодія сучасної держави та інформаційного суспільства передбачає необхідність законодавчого впорядкування все ширшого кола суспільних інформаційних відносин. Одним із аспектів цього процесу є подальша регламентація правового статусу всіх елементів державного апарату, оскільки саме в публічно-правовій сфері перебувають в обігу значні обсяги інформації та інформаційних ресурсів, які характеризуються різноманітністю видів, багатоваріантністю правових режимів і форм представлення. Державні інституції, з одного боку, беруть участь у регулюванні різноманітних аспектів інформаційної діяльності, з іншого – самі виступають учасниками інформаційних відносин з приводу створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. У зв'язку з цим актуалізується науковий аналіз поняття “суб'єкти владних повноважень” як учасників інформаційних правових відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що в наукових працях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, О.А. Банчука, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, М.Й. Вільгушинського, І.П. Голосніченка, І.Б. Коліушка, Р.С. Мельника, Н.Р. Нижник,

С.О. Мосьондз, О.Д. Святоцького, В.П. Тихого, Ю.М. Тодици, О.Ф. Фрицького, М.В. Цвіка, Ю.С. Шемшученка, О.І. Ющика досліджується ряд проблем правового статусу суб'єктів владних повноважень з позицій конституційного, адміністративного та адміністративного процесуального права.

В свою чергу, науковці в галузі інформаційного права О.А. Арістова, О.А. Баранов, К.І. Беляков, В.М. Брижко, Р.А. Калюжний, Л.П. Коваленко, О.В. Кохановська, А.І. Марущак, В.Г. Пилипчук, О.М. Селезньова, М.Я. Швець, досліджуючи правовий статус суб'єктів інформаційних відносин, концентрують увагу тільки на окремих аспектах правового статусу суб'єктів владних повноважень в інформаційній сфері.

Таким чином, незважаючи на наявність ґрунтовних наукових доробок, проблема правового статусу суб'єктів владних повноважень в інформаційних відносинах потребує подальшого дослідження. Залишається дискусійним питання про зміст поняття “суб'єкти владних повноважень” та віднесення до таких суб'єктів юридичних осіб, що здійснюють недержавне управління. Потребує також аналізу нормативне розуміння складу цього збірного поняття в різних галузях національного права України.

Метою статті є розкриття поняття “суб'єкти владних повноважень” в розумінні інформаційного законодавства України, порівняння нормативного закріплення його складових в інформаційному, конституційному, адміністративному та адміністративно-процесуальному праві, а також аналіз проблемних питань віднесення окремих юридичних осіб до суб'єктів владних повноважень.

Виклад основного матеріалу. Поява в інформаційному законодавстві конструкції “суб'єкти владних повноважень” обумовлювалася необхідністю знайти узагальнюючу назву для групи учасників інформаційних відносин, специфіка яких полягала в наявності у них інформації, яка потенційно становить загальносуспільний інтерес. Виходячи з назви “суб'єкт владних повноважень”, безсумнівним є те, що законодавець намагався охопити ним широке коло інституцій, заснованих державою або тісно пов'язаних з нею виконанням функцій, притаманній державі, внаслідок чого вони виступають особливими учасниками інформаційних відносин.

В той же час, аналіз інформаційного законодавства дає підстави стверджувати, що спроба нормативно закріпити перелік суб'єктів владних повноважень є досить недосконалою. Так, базовий закон в інформаційній сфері – Закон України “Про інформацію” відносить до суб'єктів владних повноважень органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інших суб'єктів, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [1].

На першому місці в переліку суб'єктів владних повноважень представлено органи державної влади, які теж є складеним поняттям, змістовна частина якого нечітко закріплена в законодавстві. Зокрема, виникає питання про співвідношення цього поняття з іншим схожим поняттям – “державні органи”. В деяких законодавчих актах ці категорії розмежовуються на основі належності чи неналежності до однієї з гілок влади, відповідно до теорії розподілу влад на законодавчу, виконавчу і судову, а в інших розглядаються як тотожні поняття. Так, в Конституції України, яка на найвищому юридичному рівні закріплює ключові елементи державного механізму, застосовуються різні загальні назви: “органи державної влади”, “органи законодавчої, виконавчої та судової влади”, “правоохоронні органи держави”, “уповноважені законом органи” тощо. Ці поняття закріплюються в диспозиціях конституційно-правових норм залежно від того чи іншого виду правовідносин, на які спрямований регулюючий вплив цих норм. Як узагальнююча назва, в ст. 19 Конституції України, вживається термін “органи державної влади”, який зазначає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування,

їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [2]. Тобто можна зробити висновок, що в даному випадку Основний закон України до органів державної влади відносить будь який орган, створений державою.

Аналогічний підхід закладено в Бюджетному кодексі України, який, закріплюючи перелік бюджетних установ, відносить до них тільки органи державної влади як збірне поняття, не вживаючи термін “інші державні органи” [3].

В той же час, законодавчими актами, що регулюють окремі види інформаційних відносин, закладено принцип, згідно з яким до органів державної влади віднесено тільки ті, які уособлюють законодавчу, виконавчу чи судову владу, а також Президента України. Наприклад, як видно із змісту Закону України “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації”, до суб’єктного складу, на який поширюється його дія, належить парламент, уряд, інші органи виконавчої влади та Президент України [4].

Водночас, інший спеціальний закон в інформаційній сфері – Закон України “Про доступ до публічної інформації” суб’єктами владних повноважень визнає органи державної влади, а також інші державні органи [5]. Обґрунтованою є позиція авторів коментарю до цього Закону, які вважають, що термін “інші державні органи” охоплює усі державні органи, які мають особливий статус або які не можна однозначно віднести до однієї з класичних гілок влади. Це, зокрема: Президент України; Національний банк України; Рахункова палата; Вища рада юстиції; Вища кваліфікаційна комісія суддів України; Державна судова адміністрація України; органи прокуратури; Центральна виборча комісія, виборчі комісії; Служба безпеки України; Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення; національні комісії: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг [6, с. 207].

Вважаємо, що існує об’єктивна необхідність паралельного застосування в нормативно-правових актах термінів “органи державної влади” та “державні органи”, яка обумовлюється тим, що на певному етапі розвитку публічно-правової сфери теорія розподілу влад на законодавчу, виконавчу і судову тільки частково вписується в практику побудови механізму держави. Як слушно зазначає Процюк І.В., ряд вчених пропонують виокремлювати такі види влад як президентську, виборчу, наглядово-контрольну та інші. Сьогодні згадування про поділ державної влади в назві цієї політико-правової доктрини є скоріше символічним, тому що дійсний сенс своїм змістом охоплює практично всі сторони владно-державних відносин, які становлять підвалини сучасного соціального буття [7, с. 14]. Дійсно, розширення функцій сучасної держави передбачає створення державних органів, які безпосередньо не відносяться до жодної з трьох гілок влади, однак наділені владними повноваженнями (наприклад, Центральна виборча комісія), а також державних органів, які не наділені повноваженнями, що носять не владний характер (наприклад, Адміністрація Президента України).

Ускладнює нормативну ідентифікацію суб’єктів владних повноважень намагання законодавця розширити їх коло за рахунок застосування в Законі України “Про інформацію” формулювання “суб’єкти, що здійснюють владні управлінські функції, у тому числі на виконання делегованих повноважень”. Це повертає до наукової дискусії про так зване “широке” і “вузьке” трактування державного управління, коли під першим

розуміється державно-управлінська діяльність всіх державних органів, під другим – виключно органів виконавчої влади. Проте, як підкреслюють науковці, згадана дискусія була надуманою і, як зрештою з’ясувалося, безплідною. Адже кожний з наведених варіантів тлумачення виправданий лише на чітко визначеному теоретико-пізнавальному рівні використання даного поняття. Інакше кажучи, у кожному випадку те чи інше тлумачення державного управління повинно мати відповідне методологічне обґрунтування [8, с. 58]. У будь-якому випадку владні управлінські функції в системі державного управління здійснюють тільки державні органи, а в системі муніципального – органи місцевого самоврядування. Дискусійним у цьому плані є віднесення до суб’єктів владних повноважень Аудиторської палати України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури та інших незалежних органів, як це зроблено в коментарі до Закону України “Про доступ до публічної інформації” [6, с. 211]. Так, Аудиторська палата України, наприклад, володіє окремими управлінськими функціями – регулювання та контролю аудиторської діяльності, але за своєю природою не належить до державних інституцій, а об’єктом її управлінського впливу виступає вузьке коло специфічних відносин. В цьому випадку можна говорити про недержавне управління, яке сучасна наука трактує як здійснення врегульованого нормами права, зобов’язуючого в рамках диспозитивних правовідносин, цілевстановлюючого, організуючого та регулюючого впливу з боку суб’єктів управління недержавної форми власності в межах встановлених законодавством та їх статутними документами повноважень на діяльність суб’єктів суспільних правовідносин з метою ефективного досягнення запланованих результатів відповідно до реальних суспільних потреб [9, с. 20]. Водночас, інформація, що знаходиться в розпорядженні цих організацій, носить публічний характер і, відповідно, їх можна віднести до розпорядників цієї інформації, однак, доцільним виглядає знайти їм окреме місце в системі суб’єктів інформаційних відносин, застосувавши узагальнюючу назву “суб’єкти, що здійснюють недержавне управління”.

Не менш дискусійним є також виділення серед суб’єктів владних повноважень суб’єктів, що виконують делеговані повноваження, оскільки, крім тавтологічного словосполучення “суб’єкт – суб’єкт”, має місце тавтологія у визначенні юридичних понять, адже делегування повноважень владно – управлінського характеру передбачається тільки у відносинах між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування. В Законі України “Про місцеве самоврядування” делеговані повноваження визначені як повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад [10].

Досконалішою є спроба виділити в окреме коло суб’єктів інформаційних відносин, осіб, що наділяються делегованими повноваженнями в Законі України “Про доступ до публічної інформації”. По-перше, в цьому законі їх виведено із складу суб’єктів владних повноважень і вони розглядаються як самостійні розпорядники публічної інформації. По-друге, в законі делеговані повноваження розуміються набагато ширше і стосуються сфери освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, тобто мова іде про делегування повноважень, які знаходяться поза сферою державно-владних відносин. Домінуючою характеристикою цих суб’єктів є наявність повноважень щодо надання тих чи інших послуг в різноманітних сферах суспільної життєдіяльності, які вони здійснюють на підставі ліцензій, дозволів або спеціальних повноважень. Таким чином, в багатьох видах правових відносин за участю цих суб’єктів застосування терміну

“делегування” не відповідає його традиційному юридичному смислового навантаженню. Точніше можна говорити про наділення цих суб’єктів, на підставі норм права, окремими повноваженнями в сфері соціальних послуг, господарювання або підприємництва, які державні органи не можуть виконувати внаслідок того, що той чи інший вид діяльності не є характерним для них.

Іншою проблемою правової інституалізації поняття “суб’єкт владних повноважень” є невідповідність між адміністративно-процесуальним та інформаційним законодавством. Пунктом 7 частини першої статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України передбачено, що суб’єкт владних повноважень – це орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб’єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [11]. На практиці це призвело до того, що при розгляді інформаційних спорів адміністративними судами виникали проблеми щодо віднесення до їх складу посадових чи службових осіб. Як зазначається в постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України від 30.09.13 р. № 11, аналіз судової практики, у правозастосовній діяльності свідчить про те, що у судів виникали ускладнення при визначенні юрисдикції адміністративних судів щодо поширення їх компетенції на спори про оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників публічної інформації. Так, Законом України “Про доступ до публічної інформації” надано інше, ніж у Кодексі адміністративного судочинства України, визначення суб’єкта владних повноважень. Пленум прийшов до висновку, що в КАС України визначено всіх суб’єктів владних повноважень, тому сфера дії цієї норми повністю охоплює сферу дії норми, яка міститься в пункті 1 частини першої статті 13 Закону України “Про доступ до публічної інформації”, оскільки диспозиція норми в Законі містить менший перелік суб’єктів владних повноважень та не визначає інших суб’єктів, ніж визначені в КАС України [12].

Нечіткість законодавчого визначення поняття “суб’єкт владних повноважень” актуалізує розробку його теоретичних дефініцій. Так, В.М. Бевзенко пропонує власне розуміння суб’єкта владних повноважень як уповноваженого державою суб’єкта (орган, підприємство, установа, організація, посадова чи службова особа), який на основі та у відповідності із чинним законодавством здійснює управлінський чи регулятивний вплив як на суспільство у цілому, так і на його окремі елементи (групи, інститути тощо). На цій основі В.М. Бевзенко відносить до них наступні інституції: 1) орган законодавчої влади – Верховну Раду України; 2) органи виконавчої влади; 3) органи судової влади; 4) прокуратуру України; 5) органи місцевого самоврядування; 6) посадову чи службову особу зазначених вище органів; 7) інших суб’єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій, наприклад, будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення, громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону [13, с. 13-14].

В той же час, М. Вільгушинський основним критерієм віднесення до суб’єктів владних повноважень вважає наявність заснованої на нормах публічного права можливості суб’єктів публічної влади видавати юридичні акти та вчиняти дії, спрямовані на забезпечення реалізації публічного інтересу. На його думку, названі повноваження нині мають такі суб’єкти: 1) Верховна Рада України як орган законодавчої влади, а також суб’єкти, діяльність яких тісно пов’язана з його роботою – Рахункова палата України; комітети Верховної Ради України; Апарат Верховної Ради України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; 2) Президент України і допоміжні (консультативні) органи (Адміністрація Президента України; Рада

національної безпеки та оборони України, Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим); 3) Кабінет Міністрів України; 4) центральні органи виконавчої влади – міністерства, державні служби, державні агентства, державні інспекції, фонди, національні агентства, державні комітети, адміністрації; 5) органи прокуратури України; 6) інші центральні органи державної влади та державні установи, які не належать до системи органів виконавчої влади (Служба безпеки України; Національні комісії з регулювання природних монополій; Вища рада юстиції; Центральна виборча комісія України; Національний банк України тощо); 7) органи влади Автономної Республіки Крим; 8) місцеві державні адміністрації; 9) територіальні представництва (головні управління, відділи тощо) центральних органів виконавчої влади та органів державної влади (установ), які не належать до системи органів виконавчої влади; 10) органи судової влади і суб’єкти владних повноважень, які забезпечують функціонування судів; 11) органи місцевого самоврядування; 12) інші юридичні особи публічного права: загальнодержавного рівня (національні акціонерні компанії), регіонального рівня (наприклад, комунальні підприємства); 13) посадові та службові особи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права; 14) суб’єкти делегованих повноважень [14, с. 13].

Аналіз наукових підходів до поняття “суб’єкт владних повноважень” свідчить про те, що всі дослідники відносять до них державні органи та органи місцевого самоврядування. В той же час, розбіжності виникають щодо віднесення до суб’єктів владних повноважень окремих установ, організацій, закладів, які базуються на неоднозначності трактувань поняття “повноваження” та “владні повноваження”. Як зазначає І.П. Голосніченко, повноваження – це загальне для теорії права та держави поняття, змістом якого є система прав та обов’язків, набутих у легітимний спосіб державою, місцевим самоврядуванням, державними органами і органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими суб’єктами правовідносин з метою забезпечення можливостей, потреб та інтересів людини і громадянина, окремих соціальних груп та суспільства в цілому [15, с. 152].

Повноваженнями в широкому розумінні володіє численне коло суб’єктів права – державні органи та органи місцевого самоврядування, юридичні особи публічного і приватного права, їх структурні підрозділи та посадові особи, а в окремих випадках і фізичні особи. Владними повноваженнями наділяється вже вужче коло суб’єктів, виходячи із наявності в суспільстві різних видів влад – політичної, економічної, інформаційної. Державно-владні ж повноваження мають тільки окремі інституції. Це обумовлюється природою державної влади, яку науковці визначають як державну організацію політичного управління суспільством, яка як за обсягом, так і за засобами впливу перевищує всі інші різновиди влади в усіх соціальних утвореннях. Вона поширюється на всі сфери суспільного життя, здійснюється за допомогою спеціального апарату примусу або переконання та володіє монополюючим правом видавати загальнообов’язкові нормативно-правові акти [16, с. 390].

На нашу думку, вдосконалити законодавче визначення суб’єктів владних повноважень в інформаційних відносинах можна шляхом застосування замість цього поняття іншого – “суб’єкти державно-владних повноважень”. Відповідно буде виключена неоднозначність трактування терміну “владні повноваження”, який має доволі широке значення внаслідок поліваріантності розуміння категорій “влада” і “повноваження”, як в юриспруденції, так і в інших суспільних науках. Кореспондується поняття державно-владних повноважень і з поняттям компетенції, яка є однією із основних ознак державних органів всіх видів. Так, В.Б. Авер’янов зазначає, що

компетенція органів виконавчої влади – це юридичне відображення (опосередкування) покладених на них функцій у спеціальних (так званих компетенційних або статутних) нормативно-правових актах шляхом закріплення цілей, завдань і необхідного для їх реалізації комплексу прав і обов’язків, тобто державно-владних повноважень [8, с. 264].

На основі цього підходу в інформаційній сфері до суб’єктів державно-владних повноважень можна віднести: 1) органи законодавчої, виконавчої та судової влади; 2) Президента України, який не входить до жодної гілок влади, але має повноваження в кожній з них; 3) державні органи, які підпорядковані чи підзвітні органам законодавчої, виконавчої, судової влади та Президенту або виконують дотичні функції відносно цих органів; 4) органи місцевого самоврядування; 5) посадових та службових осіб цих органів.

Висновки.

Поняття “суб’єкти владних повноважень”, яке все ширше застосовується в термінології публічних та комплексних галузей права, в тому числі інформаційного, нечітко закріплене в законодавстві України і неоднозначно трактується науковцями. Основними проблемами є відсутність як уніфікованої дефініції суб’єктів владних повноважень, так і єдиного законодавчого підходу до окремих складових цієї збірної категорії. Певна проблема закладена в самій назві цих специфічних суб’єктів, а саме, ототожненні, з певним рівнем латентності, понять “владні повноваження” та “державно-владні повноваження”. У зв’язку з цим, вбачається доцільним застосування в інформаційному законодавстві терміну “суб’єкти державно-владних повноважень”. При цьому законодавче закріплення цього поняття слід здійснювати, сформувавши загальну його дефініцію, підкресливши саме державно-владну природу їх управлінських функцій та повноважень.

Водночас слід знайти оптимальне юридичне формулювання і, в інформаційних відносинах, законодавчо прирівняти до суб’єктів державно-владних повноважень органи, створені державою для виконання допоміжних та консультативних функцій. Специфіка цих державних органів полягає в тому, що повноваження, якими наділяє їх законодавство, не носять державно-владного характеру, оскільки вони не мають права видавати нормативно-правові акти, хоча при цьому вони є суб’єктами публічно-правової сфери.

Аналогічно, в окреме коло суб’єктів інформаційних відносин слід виділити юридичних осіб, які здійснюють недержавне управління, а також організації, установи та заклади, що надають державні, соціальні та інші послуги.

Впровадження конкретизованої нормативної дефініції суб’єктів державно-владних повноважень дасть можливість чітко ідентифікувати їх в системі інформаційних правових відносин і виокремити від інших юридичних осіб публічного права. Це, зокрема, сприятиме вдосконаленню їх інформаційно-правового статусу, що може бути предметом подальших досліджень в цьому напрямку.

Використана література

1. Про внесення змін до Закону України “Про інформацію” : Закон України від 13.01.11 р. № 2938-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – Ст. 313.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.96 р. № 254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.10 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.

4. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.97 р. № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 49. – Ст. 299.
5. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.11 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – Ст. 314.
6. Закон України “Про доступ до публічної інформації” : науково-практичний коментар ; за заг. ред. Д. Котляра. – К., 2012. – 335 с.
7. Процюк І.В. Сучасні підходи до розуміння принципу поділу державної влади // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – Вип. 24. – С. 3-16.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. ; ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова)]. – К. : Вид-во “Юридична думка”, 2004 – 2005. – Т. 1 : Загальна частина. – 2004. – 584 с.
9. Омельченко А.В. Організаційно-правові засади недержавного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні // Адвокат. – 2011. – № 4(127). – С. 19-22.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.97 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 24. – Ст. 170.
11. Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06.07.05 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
12. Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI “Про доступ до публічної інформації” : постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 30.09.13 р. № 11. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0011760-13>
13. Бевзенко В.М Суб'єкти владних повноважень у адміністративному процесі України // Журнал східноєвропейського права. – 2013. – №. 1. – С. 12-18.
14. Вільгушинський М. До питання про сутність та зміст категорії “суб'єкт владних повноважень” / Віче. – 2013. – № 12. – С. 10-14. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/viche_2013_12_5.pdf
15. Голосніченко І.П., Голосніченко Д.І. Теорія повноважень, їх легітимність та врахування потреб і інтересів при встановленні на законодавчому рівні // Вісник НТУУ “КПІ”. – (Політологія. Соціологія. Право : зб. наукових праць). – 2011. – № 1(9). – С. 147-155.
16. Органи державної влади України : монографія ; за ред. В. Погорілка. – К. : Ін-т держави і права ім. В. Корецького, 2002. – 592 с.

~~~~~ * * * ~~~~~